

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

VERSLO SISTEMŲ KONKURENCINGUMAS

Šiuolaikinių verslo sistemų konkurencingumo
vertinimo metodologiniai aspektai

Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas

Doc. dr. Eglė Malinauskienė

Klausimas

- Kokius žinote valstybių vertinimo konkrečiose ekonomikos srityse reitingus?
- Kokie yra juose naudojami rodikliai ir kokius ekonomikos išsivystymo aspektus jie leidžia įvertinti?

Paskaitos turinys

- *International Institute for Management Development (IMD)* Pasaulio konkurencingumo reitingas
- Pasaulio ekonomikos forumo globalaus konkurencingumo tyrimai

Populiariausi globalaus konkurencingumo reitingai (1)

- Populiariausi ir ilgą laiką jau egzistuojantys globalaus konkurencingumo reitingai yra sudaromi dviejų tarptautinių organizacijų:
 - International Institute for Management Development (IMD)
 - Pasaulio ekonomikos forumo
- 1989-1995 m. laikotarpiu šios dvi institucijos sudarinėjo bendrą globalaus konkurencingumo reitingą, tačiau nuo 1996 m. kiekviena jų nusprendė publikuoti atskirus tyrimus

Populiariausi globalaus konkurencingumo reitingai (2)

- Nors tiek IMD, tiek ir pasaulio ekonomikos forumas atlieka atskirus tyrimus, jie naudoja labai panašius rodiklius valstybių tarptautiniam konkurencingumui vertinti
- Vis dėlto, tos pačios valstybės padėtis kiekviename iš reitingų gali stipriai skirtis dėl skirtingų vertinimo metodologijų, kuomet tam pačiam kintamajam suteikiamas skirtingas svoris
- Pagrindinis šių reitingų trūkumas – silpnas teorinis kiekvieno iš rodiklių reikšmingumo galutiniam rezultatui pagrindimas

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

IMD PASAULIO KONKURENCINGUMO REITINGAS

IMD naudojama konkurencingumo samprata

- Konkurencingumas – tai valstybių gebėjimas kurti ir palaikyti palankią aplinką įmonių (tiek valstybinių, tiek ir privačių) tarpusavio konkurencijai
- Išskiriami du konkurencingumo lygmenys
 - Įmonių konkurencingumo lygmuo – pirminis konkurencingumo vertinimo atskaitos taškas
 - Valstybės konkurencingumo lygmuo – jame arba skatinama, arba stabdoma sąžininga konkurencija

IMD pasaulio konkurencingumo vertinimo metodologija (1)

- Vertinamos 59 pasaulio ekonomikos pagal 329 rodiklius
- Vertinamas valstybių konkurencingumo lygmuo, išskiriant keturias konkurencingumą įtakojančių veiksnių grupes:
 - Ekonomikos gyvybingumas (78 rodikliai)
 - Valdžios efektyvumas (70 rodiklių)
 - Verslo efektyvumas (67 rodikliai)
 - Infrastruktūra (114 rodiklių)

IMD pasaulio konkurencingumo vertinimo metodologija (2)

- Kiekviena faktorių grupė yra papildomai išskaidyta į sub-faktorius, kuriems yra priskirtas tam tikras skaičius rodiklių
- Kiekvienas rodiklis turi tą patį svorį, apskaičiuojant bendrą valstybės konkurencingumą, t.y. 5% ($20 \times 5 = 100$)

IMD pasaulio konkurencingumo vertinimo metodologija (3)

- Rodikliai skirstomi į dvi kategorijas:
 - Kiekybiniai rodikliai (pvz., BVP)
 - Kokybiniai rodikliai, analizuojantys konkurencijos suvokimą (pvz., aukšto lygio vadovų prieinamumas)
- Kiekybiniai rodikliai sudaro 2/3 galutinio valstybės konkurencingumo įvertinimo
- Kokybiniai rodikliai sudaro 1/3 galutinio valstybės konkurencingumo įvertinimo
- Kai kurie vertinime naudojami rodikliai (pvz., gyventojų, kuriems mažiau negu 15 metų, skaičius) naudojami nacionaliniam kontekstui interpretuoti, ir nėra traukiami į galutinį vertinimą

IMD konkurencingumo faktoriai

Economic Performance

Domestic Economy

International Trade

International Investment

Employment

Prices

Government Efficiency

Public Finance

Fiscal Policy

Institutional Framework

Business Legislation

Societal Framework

Business Efficiency

Productivity

Labor Market

Finance

Management Practices

Attitudes and Values

Infrastructure

Basic Infrastructure

Technological Infrastructure

Scientific Infrastructure

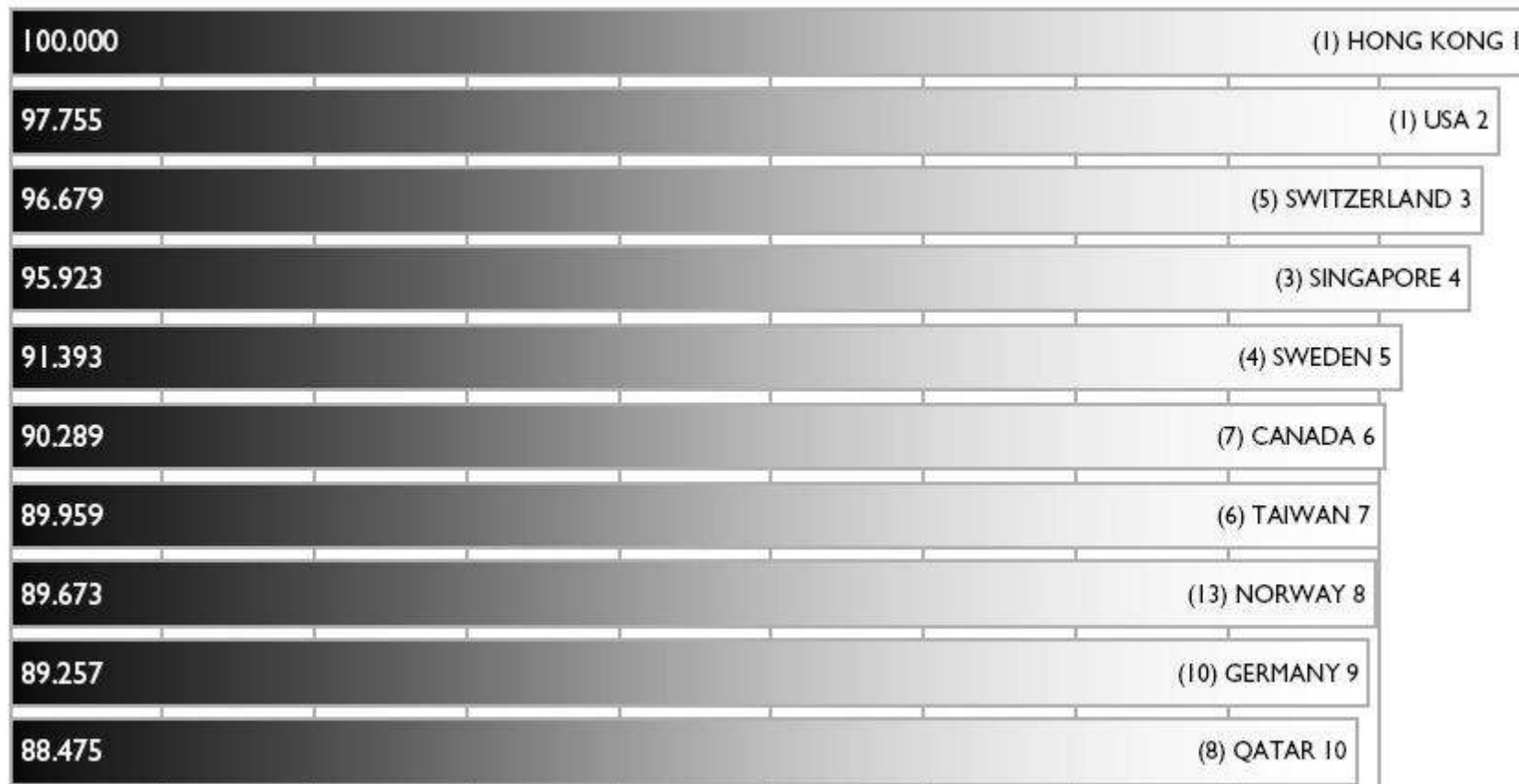
Health and Environment

Education

Daugiau informacijos apie konkurencingumo faktorių:

http://www.imd.org/research/publications/wcy/Factors_and_criteria.cfm

IMD konkurencingumo reitingo Top10

Lietuvos pozicija IMD konkurencingumo reitinge

66.947	(33) ESTONIA 31
66.892	(36) KAZAKHSTAN 32
66.187	(30) CZECH REPUBLIC 33
64.179	(34) POLAND 34
63.596	(32) INDIA 35
63.422	(45) LITHUANIA 36

Daugiau informacijos apie kiekvieną šalį: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

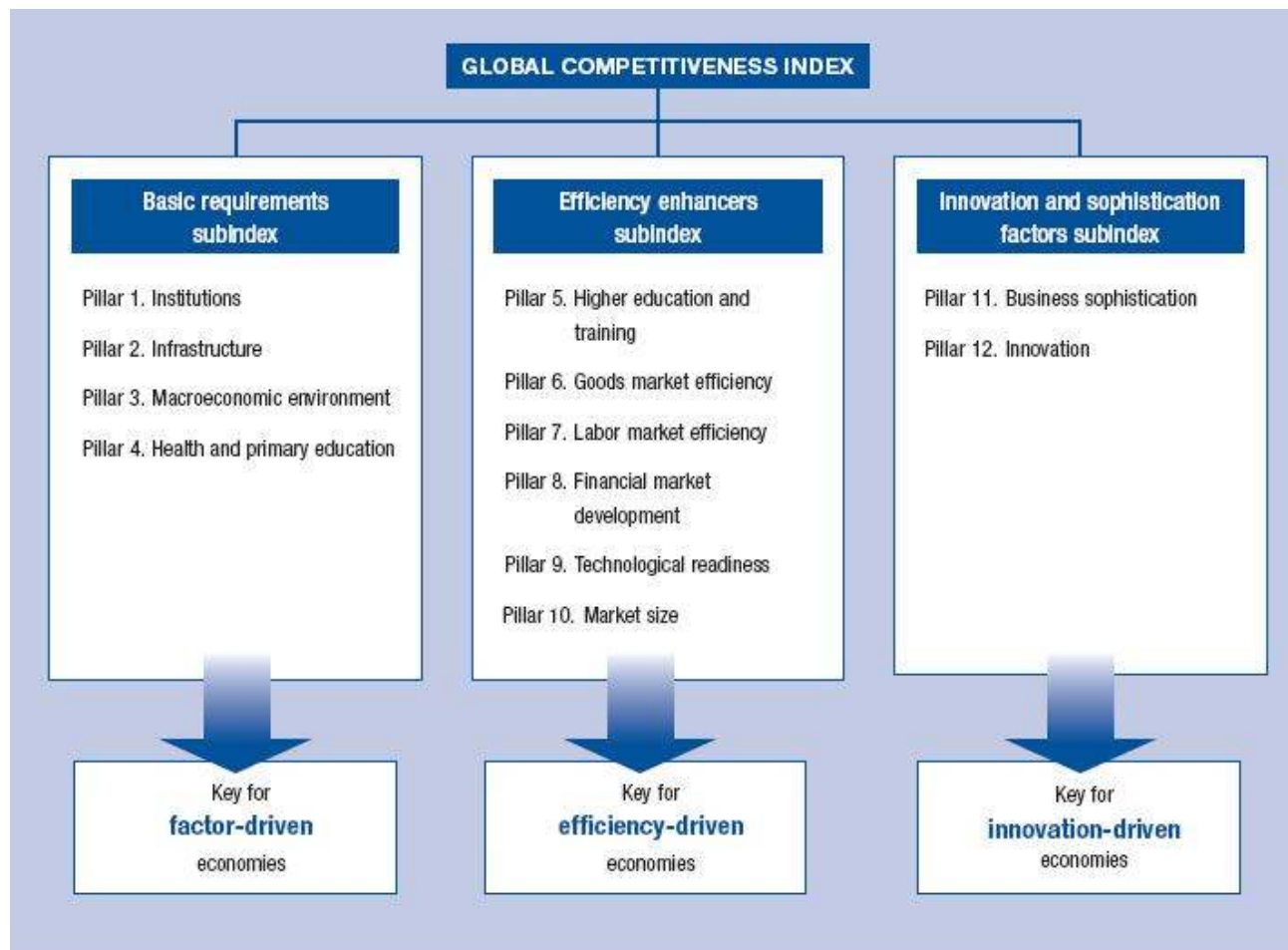
PASAULIO EKONOMIKOS FORUMO GLOBALAUS KONKURENCINGUMO TYRIMAI

Pasaulio ekonomikos forumo naudojama konkurencingumo samprata

- Konkurencingumas – tai institucijų, politikos ir faktorių visuma, apibrėžianti valstybės produktyvumo lygį
- Valstybės produktyvumas:
 - Parodo, kaip šalis sugeba ilguoju laikotarpiu išlaikyti ekonominę gerovę
 - Leidžia įvertinti investicijų gražos lygį
 - Apibūdina šalies ekonomikos augimo potencialą

Pasaulio ekonomikos forumo Globalaus Konkurencingumo Indekso struktūra

Globalaus konkurencingumo indeksą sudarančių sub-indeksų grupės (1)

- Bazinių reikalavimų sub-indeksas
 - Institucijos
 - Infrastruktūra
 - Makroekonominė aplinka
 - Sveikata ir pagrindinis išsilavinimas

Globalaus konkurencingumo indeksą sudarančių sub-indeksų grupės (2)

- Efektyvumą skatinančių faktorių sub-indeksas
 - Aukštasis išsilavinimas ir mokymai
 - Prekių rinkos efektyvumas
 - Darbo rinkos efektyvumas
 - Finansų rinkos efektyvumas
 - Technologinis pasirengimas
 - Rinkos dydis

Globalaus konkurencingumo indeksą sudarančių sub-indeksų grupės (3)

- Inovacijas skatinančių faktorių sub-indeksas
 - Verslo įmonių branda
 - Inovacijos

Baziniai reikalavimai

Institucijos

- Institucinę valstybės aplinką apibrėžia teisinė ir administracinė aplinka, kurioje piliečiai, verslas ir valdžia sąveikauja tarpusavyje siekdami ekonominės gerovės
- Tvirta ir sąžininga institucinė aplinka vaidina didelį vaidmenį finansų krizių akivaizdoje, nes lemia valstybės sugebėjimą operatyviai reaguoti ir spręsti iškylančias ekonomines problemas
- Šis faktorius vertinamas pagal tokius kriterijus, kaip biurokratinio aparato dydis, korupcijos lygis, viešojo sektoriaus veiklos skaidrumas, teikiamos paslaugos verslui, gebėjimas valdyti valstybės finansus
- Institucinės aplinkos kokybę lemia ir tarp verslo bei valstybinių institucijų egzistuojantys santykiai viešųjų pirkimų ir bendrai vykdomų iniciatyvų kontekste

Baziniai reikalavimai

Infrastruktūra

- Infrastruktūra nulemia tai, kokio pobūdžio industrijos gali sėkmingai plėtoti savo veiklą šalyje
- Efektyvi transporto sistema (įskaitant kelius, geležinkelius, uostus, oro uostus) įgalina verslo įmones sklandžiai ir laiku pristatyti savo prekes bei paslaugas rinkai
- Elektros tiekimo sistema leidžia įmonės, ir ypač gamykloms, nenutrūkstamai vykdyti savo veiklą
- Telekomunikacijos užtikrina sklandžius ir savalaikius informacijos mainus

Baziniai reikalavimai

Makroekonominė aplinka

- Nors makroekonominė aplinka pati per save neužtikrina valstybės konkurencingumo, tačiau nestabili makroekonominė aplinka ekonomiką žaloja
 - Didelė valstybės skola neleidžia jai efektyviai tiekti paslaugų verslui ir piliečiams
 - Fiskalinis deficitas riboja vyriausybės galimybes tinkamai reaguoti į industrijų gyvavimo ciklus ir investuoti į inovacijų plėtrą
 - Didelė infliacija neleidžia verslo įmonėms efektyviai vykdyti veiklos

Baziniai reikalavimai

Sveikata ir pagrindinis išsilavinimas

- Sveika darbo jėga lemia visos šalies konkurencingumą ir produktyvumą – dėl to, būtina investuoti į sveikatos apsaugą, ir ypač į ligų prevencijos sritį
- Bazinis išsilavinimas įtakoja veiklas, kurias darbuotojai gali atlikti ir firmos galimybes ateityje investuoti į pažangesnius verslo procesus, kuriuose gali dalyvauti tik kokybišką pagrindinį išsilavinimą įgyję darbuotojai

Efektyvumą skatinantys faktoriai

Aukštasis išsilavinimas ir mokymai

- Aukštojo išsilavinimo kokybė lemia darbuotojų gebėjimą spręsti sudėtingus uždavinius ir prisiderinti prie greitai besikeičiančios aplinkos reikalavimų
- Taip pat svarbūs ir įmonių viduje vykstantys darbuotojų mokymai, kurie įgalina žmones mokytis visą gyvenimą ir nuolatos kelti savo kvalifikaciją

Efektyvumą skatinantys faktoriai

Prekių rinkos efektyvumas

- Prekių rinkos efektyvumą lemia sąžininga konkurencija (užtikrina, kad tik pažangiausias produktus ir paslaugas gaminančios/teikiančios įmonės klesti rinkoje), valstybės mokesčių politika, dideli vartotojų lūkesčiai ir sugebėjimas juos patenkinti

Efektyvumą skatinantys faktoriai

Darbo rinkos efektyvumas

- Efektyvi darbo rinka sudaro žmonėms sąlygas dirbti tose ekonominėse veiklose, kurios labiausiai atitinka jų gebėjimus ir kur jie gali maksimaliai išnaudoti savo potencialą
- Efektyvi darbo rinka pajėgi užtikrinti žmonių migraciją iš vienos ekonominės veiklos į kitą, jeigu tam tikroje veikloje mažėja konkrečios srities specialistų poreikis
- Efektyvioje darbo rinkoje egzistuoja lyčių lygybė

Efektyvumą skatinantys faktoriai

Finansų rinkos efektyvumas

- Efektyvioje finansų rinkoje valstybė siekia savo turimas lėšas panaudoti toms iniciatyvoms, kurių graža būtų maksimali, o su jų įgyvendinimu susijusios rizikos minimalios arba tinkamai valdomos
- Efektyvioje finansų rinkoje turi egzistuoti skaidrus ir patikimas bankų sektorius, o investuotojų interesai atitinkamai apsaugoti įstatymų

Efektyvumą skatinantys faktoriai

Technologinis pasirengimas

- Technologinis pasirengimas – tai valstybės gebėjimas įsisavinti egzistuojančias technologijas tam, kad būtų sustiprintas jos industrijų produktyvumas ir gebėjimas inovuoti
- Nėra svarbu, ar IT sprendimai buvo sukurti šalies viduje, ar už jos ribų – svarbu, kad įmonės turėtų priejimą prie naujausių technologinių sprendimų ir būtų pajėgios juos įsisavinti

Efektyvumą skatinantys faktoriai

Rinkos dydis

- Didelės rinkos leidžia sukurti masto ekonomiją
- Rinkos dydis apibrėžiamas per vietinės ir užsienio rinkų dydžius, tokiu būdu objektyviai įvertinant į eksportą orientuotas šalis bei Europos Sąjungos šalis-nares

Inovacijas skatinantys faktoriai

Verslo įmonių branda

- Verslo įmonių branda vertinama dvejuose lygmenyse: šalyje egzistuojančių verslo įmonių tinklų branda, ir atskirų įmonių veiklos procesų bei strategijų išsivystymo laipsnis
- Verslo įmonių brandos įtaka konkurencingumui išauga išsivysčiusiose ekonomikose, kur vienintelis būdas išlaikyti konkurencinį pranašumą yra investuoti į kitokius veiklos valdymo ir organizavimo metodus

Inovacijas skatinantys faktoriai

Inovacijos

- Inovacijos atsiranda panaudojant naujas technologines ir ne technologines žinias, tačiau šalies konkurencingumui didžiausią įtaką turi inovacijos technologijų srityje
- Tai reiškia, kad reikalingos nemažos investicijos į mokslo tyrimus ir plėtrą, aukšto lygio mokslinių tyrimų centrus, nuolatinis mokslo ir verslo bendradarbiavimas, ir intelektinės nuosavybės apsauga

Valstybių skirstymas pagal globalaus konkurencingumo indeksą (1)

- Į faktorius orientuotos ekonomikos
 - Priklauso 28 šalys
 - Konkuruoja tik pagal savo turimus išteklius, tokius kaip pigi darbo jėga arba gamtiniai ištekliai
 - Jos dažniausiai gamina pigias pirmos būtinybės prekes
 - Svarbiausi konkurencingumą įtakojuojantys veiksniai yra pažangus viešasis ir privatus sektorius, gerai išvystyta infrastruktūra, stabili makroekonomika ir darbo jėga, turinti bent jau vidurinį išsilavinimą
- Pereinančios nuo į faktorius orientuotos prie į efektyvumu pagrįstos ekonomikos
 - Priklauso 17 šalių

Valstybių skirstymas pagal globalaus konkurencingumo indeksą (2)

- **Efektyvumu pagrįstos ekonomikos**
 - Priklauso 33 šalys
 - Tokiose ekonomikose įmonės turi pereiti prie efektyvesnių veiklos procesų ir didinti produktų kokybę, kadangi auga atlyginimai, o kainų jos didinti negali
 - Svarbiausi konkurencingumą įtakojantys veiksniai yra aukštasis išsilavinimas ir mokymai, efektyvios prekių rinkos, gerai išvystytos darbo ir finansų rinkos, sugebėjimas įsisavinti naujas technologijas ir didelės vidinės arba užsienio rinkos
- **Pereinančios nuo efektyvumu pagrįstos prie inovacijomis pagrįstos ekonomikos**
 - Priklauso 21 šalis (įskaitant ir Baltijos valstybes)

Valstybių skirstymas pagal globalaus konkurencingumo indeksą (3)

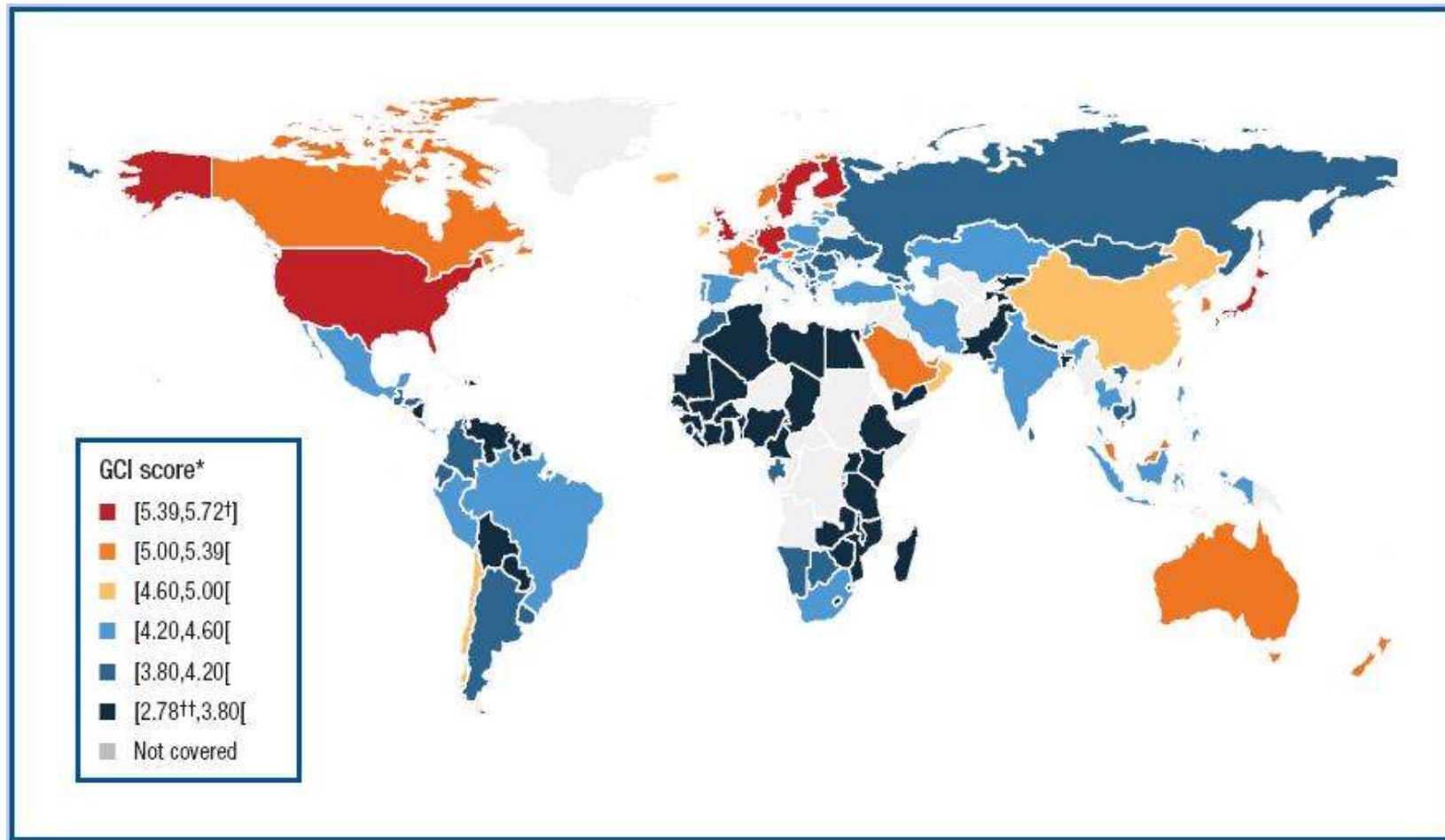
- Inovacijomis pagrįstos ekonomikos
 - Priklauso 35 šalys
 - Konkuruoja per savo produktų/ paslaugų ir juos kuriančių veiklos procesų unikalumą
 - Didžiausią įtaką konkurencingumui daro naujų technologijų panaudojimas gamybos procesuose, bei inovatyvūs verslo procesai ir organizavimo modeliai

Globalaus konkurencingumo indekso apskaičiavimas

- Kiekvienam rodikliui priskiriamas svoris, priklausomai nuo vertinamos šalies ekonomikos išsivystymo lygio

	STAGES OF DEVELOPMENT				
	Stage 1: Factor-driven	Transition from stage 1 to stage 2	Stage 2: Efficiency-driven	Transition from stage 2 to stage 3	Stage 3: Innovation-driven
GDP per capita (US\$) thresholds*	<2,000	2,000–2,999	3,000–8,999	9,000–17,000	>17,000
Weight for basic requirements subindex	60%	40–60%	40%	20–40%	20%
Weight for efficiency enhancers subindex	35%	35–50%	50%	50%	50%
Weight for innovation and sophistication factors	5%	5–10%	10%	10–30%	30%

Globalaus konkurencingumo indekso pasiskirstymo žemėlapis

Pasaulio ekonomikos forumo reitingo Top 10

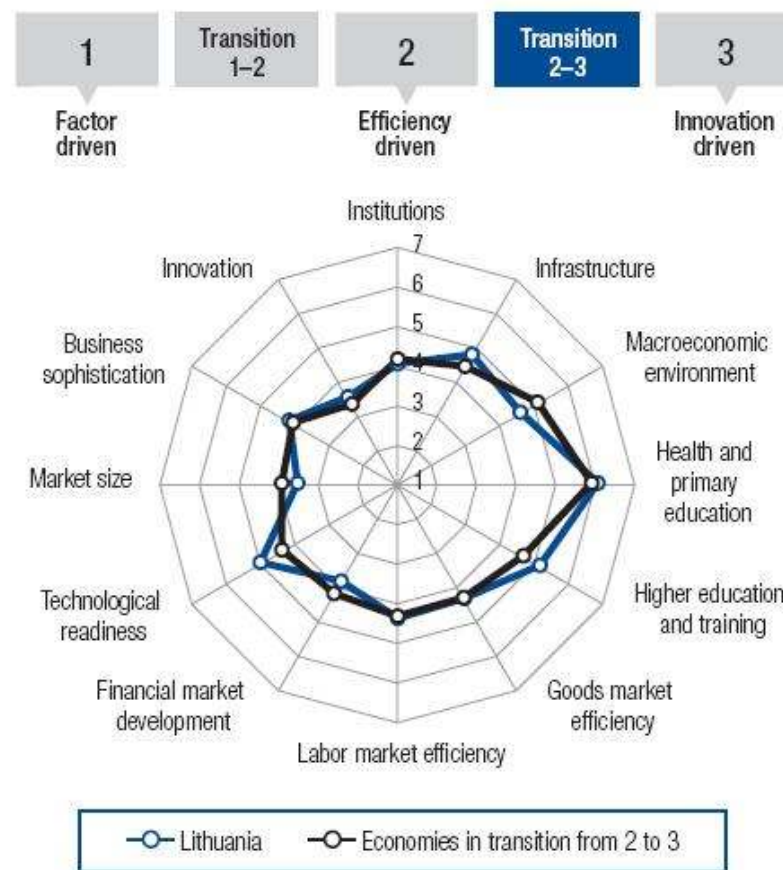
Country/Economy	Rank/144	Score (1–7)
Switzerland	1	5.72
Singapore	2	5.67
Finland	3	5.55
Sweden	4	5.53
Netherlands	5	5.50
Germany	6	5.48
United States	7	5.47
United Kingdom	8	5.45
Hong Kong SAR	9	5.41
Japan	10	5.40

Lietuva Pasaulio ekonomikos forumo reitinge (1)

Poland	41	4.46
Italy	42	4.46
Turkey	43	4.45
Barbados	44	4.42
Lithuania	45	4.41
Azerbaijan	46	4.41
Malta	47	4.41
Brazil	48	4.40
Portugal	49	4.40
Indonesia	50	4.40
Kazakhstan	51	4.38
South Africa	52	4.37
Mexico	53	4.36
Mauritius	54	4.35
Latvia	55	4.35

Lietuva Pasaulio ekonomikos forumo reitinge (2)

Stage of development

Lietuva Pasaulio ekonomikos forumo reitinge (3)

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	4.3	67
1.02 Intellectual property protection	3.7	66
1.03 Diversion of public funds	3.0	79
1.04 Public trust in politicians.....	2.1	113
1.05 Irregular payments and bribes.....	4.5	48
1.06 Judicial independence.....	3.5	82
1.07 Favoritism in decisions of government officials	3.1	61
1.08 Wastefulness of government spending.....	3.0	90
1.09 Burden of government regulation	2.9	111
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes.....	3.3	90
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	4.0	45
1.12 Transparency of government policymaking.....	4.6	48
1.13 Gov't services for improved business performance.....	3.7	66
1.14 Business costs of terrorism.....	6.3	22
1.15 Business costs of crime and violence.....	5.3	49
1.16 Organized crime.....	5.7	51
1.17 Reliability of police services	4.3	66
1.18 Ethical behavior of firms	4.0	62
1.19 Strength of auditing and reporting standards	5.0	47
1.20 Efficacy of corporate boards	4.9	34
1.21 Protection of minority shareholders' interests.....	3.9	93
1.22 Strength of investor protection, 0-10 (best)*	5.7	52
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	5.1	42
2.02 Quality of roads.....	5.2	32
2.03 Quality of railroad infrastructure.....	4.7	20
2.04 Quality of port infrastructure.....	5.2	35
2.05 Quality of air transport infrastructure.....	4.2	86
2.06 Available airline seat kms/week, millions*	48.7	97
2.07 Quality of electricity supply.....	5.6	41
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	151.3	13
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	21.9	56

3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*.....	-5.2	112
3.02 Gross national savings, % GDP*	17.1	86
3.03 Inflation, annual % change*	4.1	61
3.04 General government debt, % GDP*	39.0	69
3.05 Country credit rating, 0-100 (best)*.....	57.0	56
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Business impact of malaria	n/appl.	1
4.02 Malaria cases/100,000 pop.*	(NE)	1
4.03 Business impact of tuberculosis.....	5.6	58
4.04 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	69.0	81
4.05 Business impact of HIV/AIDS.....	6.1	24
4.06 HIV prevalence, % adult pop.*	0.1	12
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*.....	5.4	35
4.08 Life expectancy, years*	73.3	76
4.09 Quality of primary education.....	4.9	25
4.10 Primary education enrollment, net %*	92.8	76
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*	98.7	39
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*.....	74.0	16
5.03 Quality of the educational system.....	4.0	54
5.04 Quality of math and science education	5.2	16
5.05 Quality of management schools	4.3	57
5.06 Internet access in schools.....	5.8	23
5.07 Availability of research and training services.....	4.4	48
5.08 Extent of staff training	4.0	66

Lietuva Pasaulio ekonomikos forumo reitinge (4)

INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.1	48
6.02 Extent of market dominance	3.4	95
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	3.7	97
6.04 Extent and effect of taxation	2.8	125
6.05 Total tax rate, % profits*	43.9	91
6.06 No. procedures to start a business*	6	47
6.07 No. days to start a business*	22	88
6.08 Agricultural policy costs	3.9	69
6.09 Prevalence of trade barriers	4.7	37
6.10 Trade tariffs, % duty*	0.9	6
6.11 Prevalence of foreign ownership	4.4	89
6.12 Business impact of rules on FDI	3.9	116
6.13 Burden of customs procedures	4.5	44
6.14 Imports as a percentage of GDP*	81.9	22
6.15 Degree of customer orientation	5.2	29
6.16 Buyer sophistication	3.0	109
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	4.3	70
7.02 Flexibility of wage determination	5.9	8
7.03 Hiring and firing practices	3.3	118
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	25	109
7.05 Pay and productivity	4.6	23
7.06 Reliance on professional management	4.4	55
7.07 Brain drain	2.7	117
7.08 Women in labor force, ratio to men*	0.95	9

8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	4.5	74
8.02 Affordability of financial services	4.1	73
8.03 Financing through local equity market	3.2	82
8.04 Ease of access to loans	2.3	106
8.05 Venture capital availability	2.4	86
8.06 Soundness of banks	4.8	90
8.07 Regulation of securities exchanges	4.5	50
8.08 Legal rights index, 0–10 (best)*	5	89

9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	5.7	37
9.02 Firm-level technology absorption	5.0	53
9.03 FDI and technology transfer	5.1	26
9.04 Individuals using Internet, %*	65.1	39
9.05 Broadband Internet subscriptions/100 pop.*	22.1	31
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	57.6	28
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	17.2	53

10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1–7 (best)*	3.2	76
10.02 Foreign market size index, 1–7 (best)*	4.4	67

11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	4.9	54
11.02 Local supplier quality	4.9	46
11.03 State of cluster development	3.0	115
11.04 Nature of competitive advantage	3.7	52
11.05 Value chain breadth	4.1	40
11.06 Control of international distribution	4.4	32
11.07 Production process sophistication	4.0	50
11.08 Extent of marketing	4.5	43
11.09 Willingness to delegate authority	3.8	62

Lietuva Pasaulio ekonomikos forumo reitinge (5)

	INDICATOR	VALUE	RANK/144
	12th pillar: Innovation		
12.01	Capacity for innovation.....	3.4	47
12.02	Quality of scientific research institutions	4.7	32
12.03	Company spending on R&D.....	3.2	64
12.04	University-industry collaboration in R&D	4.5	29
12.05	Gov't procurement of advanced tech products	3.2	96
12.06	Availability of scientists and engineers	4.2	59
12.07	PCT patents, applications/million pop.*	6.2	39